

Vogelwerkgroep rapporteert over de Verenigde Polders

Het was op zich niet zo'n heel bijzondere bijeenkomst. De Haarlemse milieuwethouder Rob van Doorn (GroenLinks) ontvangt wel vaker delegaties in zijn statige wethouderskamer van het Haarlemse stadhuis. Toch was dit bezoek op dinsdag 9 oktober in elk geval voor de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland (VWGZK) een kleine mijlpaal. Zo vaak komt het immers niet voor dat een aantal vogelaars aanbevelingen doet voor een natuurlijke ontwikkeling in een deel van de stad. In dit geval presenteerden Chris Brunner, Jan Kuys, Johan Stuart en Dirk Tanger een doorwrocht pakket maatregelen ter herstel van natuurwaarden in de Verenigde Polders ten zuiden van Schalkwijk.

Wat vooraf ging

Zoals elk jaar sluit de gemeente Haarlem de Lage Kadijk, een fietspad dwars door de Verenigde Polders, bij het begin van het broedseizoen af. Fietsers en wandelaars met honden moeten vanaf eind februari tot half juni hun route via de dijk langs de polders vervolgen. De maatregel is bedoeld om broedende weidevogels te vrijwaren van overlast.

De maatregel wordt al jaren toegepast, maar dit jaar ontstond er ineens een politieke discussie over nut en noodzaak van afsluiting. Is afsluiting nog wel nodig, zo luidde de vraag vanuit de politiek, nu er nog maar weinig weidevogels broeden.

De Verenigde Polders zijn gesitueerd ten zuiden van Schalkwijk en ten westen van de Molenplas. Het gebied van in totaal ongeveer 50 hectare, waarvan 37 hectare in beheer is bij de nog actieve boer Van de Nes. In het noordelijk deel is nog ongeveer 13 hectare in gebruik bij de familie Stokman. Ooit was dit gebied bestemd voor woningbouw, maar dat is door een referendum onder de bevolking in 1991 afgewezen. Sinds enkele jaren heeft het gebied een agrarische bestemming.

Dwars door dit gebied loopt van oost naar west de Lage Kadijk. Bekend is dat nog niet zo heel lang geleden deze polders een aantrekkelijk broedgebied waren voor weidevogels. Dat is al lang niet meer zo. Die achteruitgang van natuurwaarden baart ook de vogelwerkgroep zorgen en mede om die reden is besloten het gebied zorgvuldig te inventariseren en vervolgens is onderzocht of herstel van de oorspronkelijke natuurwaarden tot de mogelijkheden behoort.

Bevindingen

De inventarisatie door de vogelwerkgroep toont eens te meer de schrikbarende terugloop aan van de vogelstand in het gebied. Grutto, Scholekster en Tureluur zijn vrijwel geheel uit het gebied verdwenen. Slechts enkele soorten (Kievit, Wilde Eend en Knobbelzwaan) komen in het gebied in geringe aantallen nog tot broeden, de meeste soorten weidevogels zijn verdwenen. Uiteraard zijn er meer soorten in het gebied waargenomen, maar dat waren geen broedgevallen conform de richtlijnen van SOVON.

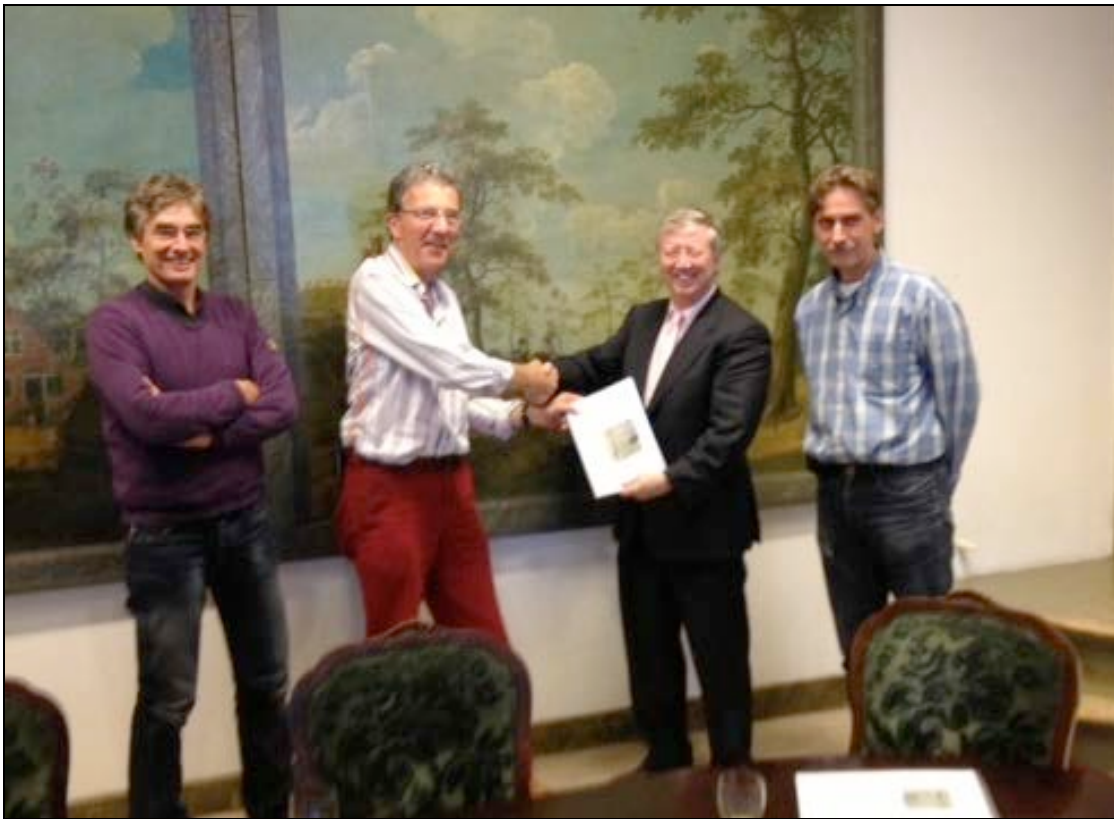
Volgens de vogelwerkgroep is de teruggang lang niet alleen te wijten aan openstelling van de Lage Kadijk. Er zijn minimaal drie andere oorzaken. Die hebben geleid tot het verdwijnen van veel weidevogels in deze polders.

De waterhuishouding laat te wensen over. Om aan de eisen van agrarische bedrijfsvoering te kunnen voldoen is de polder de afgelopen tientallen jaren steeds meer drooggelegd. Er zijn stuwen geplaatst om het water te keren uit het gebied, terwijl het gemaal een lage waterstand hanteert. Het land is vroeg in het voorjaar droog, waardoor het vee al in april de wei in kan en er begin mei kan worden gemaaid.

Voor weidevogels is deze vorm van waterbeheer desastreus. Ze zijn erg afhankelijk van een relatief hoge waterstand in het voorjaar en hebben vochtige weilanden nodig om in de zachte bodem naar wormen en ongewervelden te kunnen zoeken. Door grote verschillen in maaiveldhoogte in de Verenigde Polders had je vroeger een mooie combinatie van natte en droge gebieden. Die natte en vochtige delen zijn nu bijna allemaal verdwenen.

Ook het intensieve agrarische gebruik heeft de stand van de weidevogels geen goed gedaan. Jonge Grutto's bijvoorbeeld hebben lang gras nodig om daar hun voedsel uit te halen en een schuilplek te vinden. Door te bemesten en vroeg te maaien wordt de biotoop van veel weidevogels vernietigd.

Ten slotte hebben de polders te maken gekregen met een sterke toename van predatoren in het gebied. Niet alleen de Vos heeft het gebied via het fietsbruggetje over de Ringvaart ontdekt, maar ook Zwarte Kraaien, Eksters, ratten, meeuwen en katten lusten graag weidevogelpullen. Vooral langs de rand van Molenwijk staan hoge bomen, van waaruit vooral Eksters en kraaien een goed uitzicht hebben over het gebied. Als er dan vroeg gemaaid wordt, zijn er te weinig schuilplaatsen voor jonge vogels. En waar vogels teveel eieren of jonge pullen verliezen, daar komen ze niet meer terug om te broeden.

Overhandiging van het rapport over de Verenigde Polders aan de Haarlemse wethouder Rob van Doorn. Van links naar rechts Dirk Tanger, Chris Brunner, Van Doorn en Johan Stuart. Foto Jan Kuys

Nieuwe kansen

Volgens de vogelwerkgroep zijn voor herstel van de natuurwaarden in de Verenigde Polders verder strekkende maatregelen nodig dan alleen het afsluiten van de Lage Kadijk. Een beheerplan voor dit waardevolle gebied is volgens ons onontbeerlijk. Nu de gemeente deze polders in haar Ecologisch Beleidsplan heeft aangewezen als potentieel waardevol gebied, is er een kans om een verbetering van de situatie te bewerkstelligen.

Volgens de vogelwerkgroep is een duurzaam agrarisch gebruik onmisbaar voor het open houden van de polder en behoud van de weidevogels daar. Een te intensief gebruik staat echter op gespannen voet met het behoud van alle natuurwaarden. Nu boer Van de Nes zegt alle 37 hectare nodig te hebben om zijn bedrijf rendabel te kunnen houden en er toch verbetering van de natuurwaarden nodig is, zou een herverdeling van gronden in de gehele Groene Zoom een bijdrage kunnen leveren aan een extensiever gebruik van de gronden. Van de Nes is bereid gronden elders in de Groene Zoom in beheer te nemen.

Een uitwisseling met de gronden van de familie Stokman lijkt onhaalbaar. Die familie heeft al ooit 750.000 gulden ontvangen van de ge-

meente voor de overdracht van 13 hectare als bouwgrond. Omdat destijds door een referendum bouwen in de polders is afgewezen, beschikt Stokman nog steeds om niet over de gronden en lijkt het er niet op dat de familie deze grond zomaar aan de gemeente overdraagt, ook al heeft ze daarvoor een fors bedrag ontvangen en daarna jarenlang dit gebied gratis en voor niets mogen gebruiken.

Aanpassing van de waterhuishouding is onontbeerlijk om de natuurwaarden van het gebied te behouden. Een deel van de polder heeft in het voorjaar nattere grond nodig om (weer) aantrekkelijk te kunnen worden voor weidevogels. Aanpassing van de waterhuishouding ligt echter politiek gevoelig en is een kostbare zaak. Boer Van de Nes is wel bereid daar aan mee te werken, mits ter compensatie elders land aan hem ter beschikking wordt gesteld.

Praktijkervaringen wijzen uit dat maatregelen tegen predatoren succesvol kunnen zijn. Voor het weren van de Vos denken we bijvoorbeeld aan het aanbrengen van een schrikdraadje. In het geval van de Verenigde Polders zullen aantrekkelijke, natte gebieden voor weidevogels vooral in het zuidelijke deel van de polder gerealiseerd moeten worden. De hoge bomen rond het noordelijke deel belemmeren daar een goede aanpak. Kappen van die hoge bomen en vervangen door lage knotwilgen (waar al eerder plannen voor waren) zou ook bijdragen aan het bestrijden van predatoren.

Bovendien is de werkgroep van mening dat herstel van de hele polders als weidevogelgebied op dit moment weinig kansrijk is. Om die reden pleiten wij voor een extensiever agrarisch gebruik van een aantal percelen in het zuidelijke deel ter grootte van zo'n 15 hectare, het actief beschermen van die percelen tegen predatoren en het aanpassen en inrichten van die percelen qua waterhuishouding en de aanleg van een plas-dras perceel. Al die tijd blijft het verstandig de Lage Kadijk af te sluiten tijdens het broedseizoen, omdat wandelaars met honden en fietsers op die weg, die de polders dwars doormidden deelt, altijd verstorend werkt.

Een uitgewerkte visie en een goed beheerplan zijn daarom onontbeerlijk. De vogelwerkgroep heeft aanbevolen Mark Kuiper van het bureau Natuurleven in te schakelen.

Na de overhandiging van het rapport beloofde wethouder Van Doorn er zorgvuldig naar te kijken. Hij noemde het een lastige problematiek, maar vond ook dat er een paar aanknopingspunten in het rapport zitten, waarmee de gemeente mogelijk verder kan. Of een en ander resulteert in meer weidevogels in de Verenigde Polders zullen we moeten afwachten.

Jan Kuys

(Het rapport is te downloaden vanaf onze website www.vwgzkl.nl)